

Notitie

Contactpersoon Lotte Schouten- Huibers

Datum 26 april 2012

Kenmerk N001-1207565LJS-kmi-V01-NL

Update ecologische onderzoek Hoog-Catharijne: Quickscan

1 Inleiding

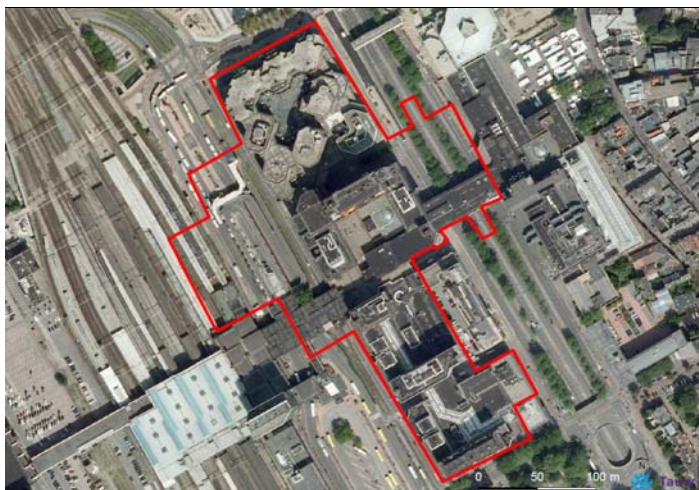
1.1 Aanleiding en doel

Bij alle ruimtelijke ingrepen en plannen dient onderbouwd te worden of het voornemen 'redelijkerwijs uitvoerbaar' is. Een inschatting van eventuele belemmeringen op het gebied van natuurbescherming is hier onderdeel van. Al tijdens de planvorming dient daarom inzichtelijk gemaakt te worden of er (mogelijk) sprake is van effecten op beschermde natuurwaarden, of er voldoende mogelijkheden zijn om eventuele effecten te mitigeren of compenseren, en of hiervoor een ontheffing- of vergunningsplicht geldt.

In opdracht van Corio Vastgoed Ontwikkeling B.V. heeft Tauw onderzoek gedaan naar de consequenties van natuurwetgeving voor de voorgenomen ontwikkelingen in het gebied Hoog-Catharijne (zie figuur 1.1). De werkzaamheden houden in dat bestaande bebouwing en gevels worden aangepast, door zowel nieuwbouw als renovatie. Voor het opstellen van het bestemmingsplan bij Hoog-Catharijne zijn de bestaande onderzoeken enigszins verouderd, waardoor een update noodzakelijk is. Deze notitie vormt de update van de quickscan in het kader van de Flora- en faunawet. De achterliggende rapporten zijn *Quickscan Stationsgebied Utrecht* [Tauw, 2008], *Vleermuizen- en gierzwaluwonderzoek Hoog-Catharijne, Utrecht* [Tauw, 2007] en *Ecologisch onderzoek stationsgebied Utrecht* [Tauw, 2009].

In deze notitie wordt antwoord gegeven op de volgende vragen:

- Welke natuurwetgeving is van belang?
- In hoeverre is de beoogde ontwikkeling (mogelijk) strijdig met deze wetgeving?
- Welke consequenties zijn daar aan verbonden?
- Wat betekent dit voor de verdere planvorming en uitvoering?

Figuur 1.1 Globale begrezing van het plangebied.

Figuur 1.2 Impressie van het plangebied.

1.2 Natuurwetgeving

De huidige natuurwetgeving kan worden onderverdeeld in soortbescherming en gebiedsbescherming.

Soortbescherming wordt gewaarborgd door de Flora- en faunawet. Deze wet beschermt inheemse dier- en plantensoorten waarbij onderscheid wordt gemaakt in verschillende beschermingscategorieën. Voor alle activiteiten met een mogelijk effect op beschermde dier- en plantensoorten is toetsing aan de Flora- en faunawet noodzakelijk.

Gebiedsbescherming wordt gewaarborgd door de Natuurbeschermingswet 1998 (NB-wet) en de op de Ruimtelijke Ordening (Wro). De NB-wet beschermt Natura 2000-gebieden en Beschermde natuurmonumenten. Voor activiteiten met een mogelijk effect op deze gebieden is toetsing aan de NB-wet noodzakelijk. In de Wro is de planologische bescherming van gebieden aangemerkt als *Ecologische Hoofdstructuur* vastgelegd. Toetsing hieraan vindt primair plaats bij ruimtelijke procedures en andere vergunningaanvragen. Het plangebied is niet gelegen nabij of in een Vogelrichtlijngebied, Habitatrichtlijngebied of een ander gebied dat valt onder de Natuurbeschermingswet 1998. Het plangebied maakt geen onderdeel uit van de Provinciale Ecologische Hoofd Structuur (PEHS) en er is hier dus geen sprake van aanvullende gebiedsbescherming (bron: www.provincie-utrecht.nl).

Een uitgebreide beschrijving met betrekking tot de relevante natuurwetgeving is opgenomen in hoofdstuk 2.

1.3 Methode

De mogelijke aanwezigheid van beschermde planten- en/of diersoorten is in eerste instantie bepaald aan de hand van de volgende gegevens.

- Een oriënterend veldbezoek op 23 maart 2012
- Verspreidingsatlassen
- Eerder uitgevoerde onderzoeken in het plangebied en directe omgeving (zie paragraaf 1.1)

Het oriënterende veldbezoek betreft geen volledige inventarisatie, maar is erop gericht te controleren in hoeverre soorten daadwerkelijk in het plangebied kunnen voorkomen of in hoeverre de locatie voldoet aan de eisen die deze soorten aan hun leefomgeving stellen.

Bij ecologische veldwerkzaamheden is een volledige garantie ten aanzien van de aanwezige soorten soms niet te geven. Door de inzet van ter zake kundige ecologen wordt onze onderzoekskwaliteit zoveel mogelijk gewaarborgd.

Mede in dit kader is Tauw aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus, een samenwerkingsverband van adviesbureaus die ecologisch advieswerk geven en ecologisch onderzoek verrichten, opgericht met als doel de kwaliteit van ecologische advisering te verbeteren.

Op basis van het oriënterende veldbezoek, habitateisen van soorten en deskundigenoordeel is een selectie gemaakt van de soorten die daadwerkelijk in of nabij de planlocatie verwacht worden en/of aantoonbaar aanwezig zijn op basis van inventarisaties. Het beoogde voornemen is vervolgens getoetst op deze selectie van soorten.

2 Toelichting Flora- en faunawet

2.1 Algemeen

De Flora- en faunawet beschermt een groot aantal in Nederland voorkomende wilde dier- en plantensoorten. Uitgangspunt van de wet is dat aantasting van de beschermde soorten moet worden voorkomen. Wanneer dit niet mogelijk is, kan een ontheffing worden verleend door het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I, voorheen LNV). De beschermde diersoorten (vogels, vissen, zoogdieren, amfibieën, reptielen, insecten, et cetera) en ongeveer 100 plantensoorten zijn te vinden in tabellen, die deel uitmaken van de Flora- en faunawet. Niet elke soort is even zwaar beschermd, er wordt onderscheid gemaakt in verschillende categorieën namelijk:

- Tabel 1: Algemene en niet bedreigde soorten
- Tabel 2: Schaarse soorten
- Tabel 3: Meest zeldzame en bedreigde soorten

Naast deze drie groepen zijn alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen beschermd tijdens de broedperiode. Daarnaast zijn van een aantal soorten de vaste rust- en verblijfplaatsen én de functionele omgeving jaarrond beschermd (zie *Vogels*).

De Flora- en faunawet bevat artikelen met bijbehorende verbodsbepalingen. Deze zijn weergegeven in onderstaand overzicht. Activiteiten waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden dienen voorkomen te worden, bijvoorbeeld door het treffen van mitigerende maatregelen. Indien dit niet mogelijk is, dan is het uitvoeren van een dergelijke activiteit alleen toegestaan met een ontheffing van het Ministerie van EL&I. Een mitigatieplan of ontheffing dient in het bezit te zijn voorafgaand aan de start van de uitvoeringsfase.

- Artikel 2: Zorgplicht ten aanzien van alle plant- en diersoorten, al dan niet beschermd.
Artikel 8: Verbod: plukken, uitsteken, beschadigen of verwijderen van beschermde planten.
Artikel 9: Verbod: opsporen, vangen, bemachtigen, doden, verwonden van beschermde dieren.
Artikel 10: Verbod: opzettelijk verontrusten van beschermde dieren.
Artikel 11: Verbod: wegnemen, verstoren, aantasten van verblijf- en voortplantingsplaatsen.
Artikel 12: Verbod: zoeken, rapen, beschadigen, vernielen of uit nesten nemen van eieren.
Artikel 13: Verbod: bezit van beschermde planten, dieren, eieren of producten hiervan.

Bij bepaalde activiteiten en alleen voor soorten vermeld in tabel 1 geldt een vrijstellingsregeling. Voor de tabel 2- en 3-soorten is bij bepaalde activiteiten ook geen ontheffing nodig wanneer deze worden uitgevoerd op basis van een door de Minister van EL&I goedgekeurde en door de initiatiefnemer geaccordeerde gedragscode. Wanneer niet volgens een gedragscode gewerkt wordt en wanneer tabel 2- of 3-soorten worden aangetast, dan moeten mitigerende maatregelen genomen worden ter voorkoming van een overtreding van de verbodsbepalingen. Het verdient de aanbeveling een dergelijk mitigatieplan vooraf te laten goedkeuren door het Ministerie van EL&I (in de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag). Wanneer ook het treffen van mitigerende maatregelen niet mogelijk is, dient een ontheffing te worden aangevraagd.

2.2 Vogels

Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. De basis hiervoor vormt de Europese Vogelrichtlijn, waarin ondermeer de bescherming gereguleerd is van alle inheemse en geregeld voorkomende trekvogels, zodat deze 'kunnen voortbestaan en zich kunnen voortplanten'. Voor deze vogels is de Flora- en faunawet van kracht. De Flora- en faunawet geeft aan dat alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen beschermd zijn tijdens de broedperiode. Ontheffingen voor verstoring tijdens de broedperiode worden niet verleend. Daarnaast zijn rust- en verblijfplaatsen van een aantal in Nederland kwetsbare vogelsoorten jaarrond beschermd. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in vijf categorieën, waarbij de nesten van categorie 1 tot en met 4 jaarrond beschermd zijn en categorie 5 alléén tijdens de broedperiode. Hierbij geldt echter dat wanneer 'zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden' dat rechtvaardigen, ook de nesten van categorie 5 soorten jaarrond beschermd kunnen zijn. Voor deze soorten is daarom vaak ook inzicht nodig in de rust- en verblijfplaatsen in het plangebied en de omgeving. De onderscheiden categorieën zijn:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, ook buiten het broedseizoen gebruikt worden als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast of afhankelijk van bebouwing of biotoop zijn. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus).

3. Nesten van vogels, zijnde géén koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast of afhankelijk van bebouwing zijn. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk).
4. Nesten van vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: Boomvalk, Buizerd en Ransuil).
5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen (voorbeeld: Boerenzwaluw, Groene specht en Torenvalk).

Voor het verstoren van broedende vogels tijdens de broedperiode wordt geen ontheffing verleend. Voor het aantasten van vogels en/of de jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen geldt een zware toets, vergelijkbaar met die van tabel 3-soorten. Een ontheffing wordt alleen verleend indien er geen alternatief beschikbaar is en aan specifieke wettelijke criteria wordt voldaan, voortkomend uit de Europese Vogelrichtlijn.

In het geval van vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels bestaat de mogelijkheid om mitigerende maatregelen te nemen, en daarmee een overtreding van de verbodsbepalingen te voorkomen. Hierbij is altijd een zogenaamde omgevingscheck nodig om inzicht te krijgen in de lokale omstandigheden. Het verdient de aanbeveling een dergelijk mitigatieplan vooraf te laten goedkeuren door het Ministerie van EL&I, in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag.

2.3 Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen; artikel 2, lid 1. De tekst daarvan is als volgt: "Eenieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, evenals voor hun directe leefomgeving. artikel 2, lid 2: De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat eenieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterweg te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken". De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat het lijden zo beperkt mogelijk is.

3 Verwachte soorten en toetsing

3.1 Algemeen

Op basis van de afwezigheid van geschikt habitat in het plangebied wordt de aanwezigheid van (strikt) beschermde grondgebonden zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden uitgesloten. Op deze soorten wordt niet verder ingegaan in deze notitie.

3.2 Flora

Het plangebied beschikt over geschikt biotoop voor muurplanten, waaronder Steenbreekvaren en Gele helmbloem. Kansrijke locaties hiervoor zijn ondermeer de Catharijnesingel en ook op en rond het spoorweg emplacement kunnen beschermde soorten voorkomen. Tijdens eerdere onderzoeken is de Gele helmbloem (tabel 2) aangetroffen aan de ronde tunnelbak van de Catharijnebaan (deze valt buiten het plangebied). Uit eerdere onderzoeken blijkt dat, ondanks dat er wel geschikte groeilocaties zijn, geen (strikt) beschermde vaatplanten aanwezig zijn. Daarnaast zijn de geschikte locaties zeer aan dynamiek onderhevig, wat eventuele nieuw vestiging tegen gaat.

Toetsing

Niet van toepassing.

3.3 Vogels

Het plangebied beschikt over geschikt biotoop voor algemene broedvogels. Groenstructuren in de middenberm van de Catharijnebaan zijn in het plangebied niet aanwezig. Het enige groen dat aanwezig is, zijn enkele bomen ter hoogte van het busstation. Tijdens het oriënterende veldbezoek zijn hierin geen nesten aangetroffen. Bij het spoor zijn enkele spreeuwen waargenomen. Nestlocaties zijn niet aangetroffen. Het plangebied beschikt tevens over geschikt biotoop voor de Gierzwaluw. Deze soort is opgenomen in categorie 2, waardoor de nestlocaties jaarrond beschermd zijn. Uit eerder onderzoek blijkt dat de Gierzwaluw in het plangebied broedt. In het V&D gebouw nestelen naar schatting tussen de 20 tot 30 paar (40-60 individuen). Dit gebouw vormt daarmee een belangrijke broedgelegenheid voor gierzwaluwen in het centrumgebied. Overige broedvogels met een jaarrond beschermde nestlocatie worden niet in het plangebied verwacht.

Toetsing

De soortgroep vogels heeft in de Flora- en faunawet een bijzondere status: Alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen zijn beschermd tijdens de broedperiode. Tevens zijn rust- en verblijfplaatsen en de functionele omgeving van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd (zie hoofdstuk 2).

Sloop van gebouwen en verwijderen van bomen en struiken dienen gezien te worden als een voor vogels verstorende activiteit en dienen daarom buiten het vogelbroedseizoen gestart te worden of te worden uitgevoerd.

Nader onderzoek naar de Gierzwaluw is noodzakelijk en wordt uitgevoerd in de periode van begin juni tot begin juli 2012. In totaal worden twee veldbezoeken gebracht waarin vastgesteld dient te worden of er naast de nestlocatie in het gebouw van de V&D, meerdere nestlocaties in het plangebied aanwezig zijn. Blijkt dat nestlocaties worden aangetast of geheel verdwijnen bij doorgang van de werkzaamheden, dan dient een mitigatieplan te worden opgesteld en mogelijk ontheffing te worden aangevraagd.

Voor de aanwezigheid van de Spreeuw (cat. 5) geldt dat geen nader onderzoek hoeft te worden uitgevoerd. Er zijn geen zwaarwegende belangen of ecologische feiten die mogelijke nestlocaties een jaarrond bescherming geven. Spreeuwen komen over op het gehele station voor, waardoor er voldoende geschikt broedgebied overblijft. De werkzaamheden hebben naar verwachting geen effect op de aanwezige populatie.

3.4 Vleermuizen

Op basis van verspreidingsgegevens [Limpens *et al.*, 1997; Limpens *et al.*, 2009; Wansink, 2012] en het aanwezige biotoop in het plangebied kan het voorkomen van de Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en de Laatzvlieger niet worden uitgesloten. De verschillende panden zijn geschikt als verblijfplaats voor deze soorten (zomer-, kraam-, paar- en winterverblijfplaats). De verschillende panden beschikken onder andere over stootvoegen die toegang bieden tot de spouwmuur. Ook is er op enkele panden plaatmateriaal aanwezig of zijn er andere geschikte kieren en spleten, waar verblijfplaatsen voor vleermuizen achter kunnen zitten. Omdat er vrijwel geen groen aanwezig is in het plangebied, is er alleen mogelijk foerageergebied aanwezig in de beschutting van de gebouwen. Tijdens eerder vleermuisonderzoek voor werkzaamheden in het stationsgebied zijn foerageergebieden aangetroffen ten noorden en ten zuiden van het plangebied, onder andere langs de beplanting van de Catharijnebaan, Catharijnesingel, Vredenburgplein en Jaarbeurs [Tauw 2006a, 2006b, 2007, 2008, 2009]. Verblijfplaatsen zijn aanwezig in de Inktpot en in gebouwen aan het Smakkerlaarsveld [Tauw, 2009]. Hierdoor wordt ook verwacht dat zich geen essentieel foerageergebied en essentiële vliegroutes in het plangebied bevinden.

Toetsing

In dit stadium is niet bekend of er zomer-, winter-, paar- en kraamverblijven in de gebouwen in het plangebied aanwezig zijn. Nader onderzoek is noodzakelijk om de aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen vast te stellen dan wel uit te sluiten.

Dit nader onderzoek bestaat uit vier bezoeken die worden uitgevoerd in de periode van half april tot eind september 2012 volgens het vleermuisprotocol [NGB, 2012].

4 Advies

Op basis van het oriënterende veldbezoek kunnen de aanwezigheid van nestlocaties van de Gierzwaluw en vaste verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuissoorten niet worden uitgesloten. Nader onderzoek naar de Gierzwaluw is noodzakelijk om vast te stellen of nestlocaties aanwezig zijn en worden aangetast door de voorgenomen werkzaamheden. Nader onderzoek naar vleermuizen is noodzakelijk om vast te stellen of vaste verblijfplaatsen aanwezig zijn en worden aangetast door de voorgenomen werkzaamheden. Beide onderzoeken worden in de periode van respectievelijk begin juni tot begin juli 2012 en half april tot eind september 2012. Indien de werkzaamheden leiden tot aantasting, dienen mitigerende en/of compenserende maatregelen te worden getroffen om aantasting te voorkomen. Indien aantasting niet kan worden voorkomen, dient ontheffing van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd.

5 Bronvermelding

[Limpens, H., Regelink, J., Koelman, R., 2009]

Cursusmateriaal: Vleermuizen en planologie.

[Limpens H., K. Mostert & W. Bongers, 1997]

Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[SOVON, 2002]

SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998 – 2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

[Tauw bv, 2006a]

Notitie: Vleermuizenonderzoek Vredenburg, Utrecht.

[Tauw bv, 2006b]

Notitie: Vleermuisinventarisatie Jaarbeursterrein, gemeente Utrecht.

[Tauw bv, 2007]

Notitie: Vleermuizen- en gierzwaluwonderzoek Hoog-Catharijne, Utrecht.

Tauw bv, 2008]

Rapport: Quickscan stationsgebied Utrecht.

Kenmerk: R001-4579406RJR-ibs-V01-NL

[Tauw bv, 2009]

Rapport: Ecologisch onderzoek stationsgebied Utrecht. Vleermuizen, vaatplanten en broedvogels.

Kenmerk: R001-4570833RJR-kmi-V01-NL